

Jonas Christensen
Ekolagen Miljöjuridik i Uppsala

Rättspraxis – enskilda avlopp Avlopp & kretslopp 2005

Fortbildar dig i tillsynsjuridik

WWW.EKOLAGEN.SE

Jonas@ekolagen.se

0730 59 09 29

Var hittar man rättsfall?

Kolla www.ekolagen.se

- Domstolsverket, Sverige, fri, Vissa MÖD-domar.
- Infosoc Sverige, betaltjänst, även livsmedel och djurskydd.
- Infotorg Sverige, betaltjänst. Har, har alla KN-beslut.
- JP Miljönet Sverige, Betaltjänst. Praxis, kommentarer, artiklar.
- Miljölex Sverige, betaltjänst.
- Pointlex Sverige, betaltjänst, snabb.
- Riksåklagaren miljöbrott.
- EG-domstolen.
- Europadomstolen för mänskliga fri- och rättigheter

Vem är det som beslutar i din kommun, egentligen?

Kristinehamns tingsrätt Dom 2004-12-03 i mål B 105-04
miljö- och byggnadsnämnden i Filipstad

- ”Förfarandet är ägnat att i betydande utsträckning skada och kanske till och med omintetgöra den tillsynsuppgift som nämnden skall genomföra för att upprätthålla laglydnaden inom miljöområdet.”
- (RF 11:7)
- Samtliga dömdes för tjänstefel till dagsböter. (en reservant åtalades inte.)

När inträder en ändring?

- Brottmål, Solna Tr 1281-01, 011009
- En Biovac-anläggning kopplades på en redan befintlig avloppsanläggning.
- Hade inte sökt tillstånd.
- Biovac-anläggningen i sig skall utgöra en avloppsanläggning
- Tillstånd krävdes – fälldes.
- Även Uppe i MD, MÖD M2624-03 fann åtgärden tillståndspliktig.

Hur kommer vi åt gamla E.A?

MÖD M 464-03, 2003-12-22

- 1984, Tillstånd 7§ HskL.
- 2001 MHN förbjöd fortsatta *utsläpp* med stöd av 26:9.
- 7 § HskL motsvarar 13 § FMH
- Tillståndet betraktas som ett allmänt förvaltningsrättsligt tillstånd
- 13 § FMH given med stöd av 9:8 MB
- Innebär att 24:1 MB är tillämplig på HskL tillstånd och MB tillstånd, rättskraft (på det som regleras i tillståndet)
- Tillstånd ges/gavs för *inrättandet*

Onödigt föreläggande?

Bergs kommun

Vidta åtgärder på avlopp MÖD M 2909-2003, 030919

- Vitesförelägga att åtgärda enskilda avloppet trots att adressaten var överens med MHN.
- Inte nödvändigt föreläggande, oförenligt med 26:9, kände sig kränkt.
- MÖD: Nämnden får därigenom anses ha gjort en sådan prövning av det enskilda fallet som best. i 26:9 förutsätter. Det finns fog för föreläggandet.

Tre rättsfall om utredningsbördan för privatpersoner (2:2, 9:7)

- MÖD 9677-99, 2002-10-20. Kungsbackafallet
  - 17% lutn, 50 vattentäkt-slamav, 90 m vattentäkt-infiltration
- MÖD M 857-01, 2002-03-27. Göteborgsfallet
  - Biovac+infiltration, 95-99% bakt. reduk.
- MÖD M 293-04, 050209. Vedpannan i Uppsala
  - Ingen ackumulatortank

Vilka slutsatser drar vi efter dessa rättsfall?

(bekräftas av MD8011-03 Sthlms tr)

- **Hårdare utredningsbörda än tidigare**
  - Måste bedöma den valda reningsmetoden i sig.
  - Måste göra en bedömning i det enskilda fallet.
- **När krävs expertutredning?**
  - Redan vid en risk som inte är allt för låg, närhet till vattentäkt.
- **Dålig utredning skall leda till nekat tillstånd**
- Vilka effekter får detta på MB:s tillämpning i andra ärenden?

Slutsatser av dessa tre

- Om VU inte gjort en bedömning i det enskilda fallet så kan inte VU:s utredningsbörda anses ha uppfyllts.
- Detta stämmer med vedeldningsfallet.
- Ställs lika hårda krav på yrkesmässiga förhållanden?

Gäller inte den omvända bevisbördan för privatpersoner? Eslöv-fallet

- MÖD M 5263-04, 2004-11-22

Den omvända bevisbördan i Eslöv. MÖD ställer saker på sin rätta plats.

- MÖD: Det är i stället bestämmelsen i 9 kap. 7 § miljöbalken som är tillämplig och en individuell bedömning av behovet av rening av avloppsvattnet skall göras med stöd av bestämmelserna i 2 kap. 3 och 7 §§ miljöbalken. Vid denna bedömning skall nyttan av den förelagda åtgärden jämföras med kostnaden för att utföra den.
- Och det är verksamhetsutövaren som är skyldig att visa att de förpliktelser som följer av bestämmelserna i 2 kap. miljöbalken iakttas.

Funktionskrav?

Detta är utgångspunkten i motiven

prop 97/98 54 del 1 s. 495

- DepC: Ett villkor eller ett föreläggande som anger att ett begränsningsvärde eller en störningsnivå inte får överskridas torde också som en huvudregel vara tillräckligt preciserat och klart för att det skall kunna verkställas och ligga till grund för utdömande av vite.
- Detsamma torde vara fallet vid vissa tekniska funktionskrav. Regeringen vill understryka behovet av att villkoren utformas så att de är entydiga och lätta att kontrollera och vid överträdelse beivra.

Men hur tolkar praxis detta?

Föreläggande om åtgärder på avlopp MÖD 2909-03

- Ett föreläggande skall utformas på ett sådant sätt att adressaten utan svårigheter eller risk för missförstånd kan *få klart för sig vad han eller hon skall göra*. Att föreläggandet är tydligt får betydelse för den enskildes rättssäkerhet men också för effektiviteten av tillsynsarbetet. Ett föreläggande bör därför inte innehålla bara allmänt hållna formuleringar, hänvisningar till allmänna råd e.d.

Jonas Christensen
(c) 2005

www.ekolagen.se

13

Östhammar. Här utformning av föreläggande

MÖD M 2824-04, 2004-11-12

- Enligt MÖD bör ett föreläggande utformas så att X *får ett tydligt besked om vad han skall göra* för att efterkoma det i 12§ FMH upptagna förbudet att släppa ut avloppsvatten.... MÖD anser med hänsyn till vad nu har anförts att det aktuella föreläggandet inte motsvarar de krav som av rättssäkerhetsskäl måste ställas på en förpliktelse av det slag som här är aktuellt. (Förelade även X att inom viss tid färdigställa avloppsanläggningen.)

Jonas Christensen
(c) 2005

www.ekolagen.se

14

Föreläggande om åtgärder på avlopp MÖD 2909-03

- Undantagsvis kan ett föreläggande som utformats på det sättet ändå godtas, om föreläggandets närmare innebörd – exempelvis mot bakgrund av tidigare kontakter i ärendet – ändå kan anses klar för den enskilde. När ett föreläggande förenas med vite har dock tillsynsmyndigheten särskild anledning att ingående överväga och i föreläggandet *noggrant precisera vilka åtgärder adressaten skall vrida*.

Jonas Christensen
(c) 2005

www.ekolagen.se

15

Funktionskrav - slutsatser

- Motiven säger ja,
- Domstolarna traskar på i gamla fotstjär,
- Kan skapa tydliga förelägganden även med funktionskrav,
- Måste gå att följa upp anläggningens kapacitet,

Jonas Christensen
(c) 2005

www.ekolagen.se

16

Förelägg inte om vilken teknik som skall användas

MÖD M 5263-04, 2004-11-22

- En trekammarbrunn och markbädd utgör typiskt sett en fullgod enskild avloppsanläggning. *Det går emellertid inte att utsluta att en godtagbar rening kan uppnås för allt slags avloppsvatten med andra metoder än de förelagda.* Föreläggandet bör därför inte gälla skyldighet att leda avloppsvattnet genom en markbädd utan ett förbud mot utsläpp av allt avloppsvatten som inte genomgått av nämnden godkänd längre gående rening än slamavskiljning.

Jonas Christensen
(c) 2005

www.ekolagen.se

17

Slutsats

- Vilken inställning har domstolarna till att formulera funktionskrav?
- Domstolarna är fortfarande fast i att vilja ha preciserat vad VU skall göra, inte vad som skall uppnås.
- Det måste gå att följa upp föreläggandet.

Jonas Christensen
(c) 2005

www.ekolagen.se

18

Slutsats

- Begränsa inte onödigtvis VU:s valmöjligheter vad gäller hur ett visst problem skall lösas.
- Om MHN kan visa att det endast är en lösning som kan godtas så är sådant föreläggande OK.

Jonas Christensen
(c) 2005

www.ekolagen.se

19

Kan man skriva utredningsförelägganden? 26 kap. 22§ ???

- Östhammar MÖD M 8011-03 2004-11-12
- Lerum MÖD M 8011-03 2004-11-12
- Arvamet MÖD M 9822-02, 031205 Saneringsfall
- KN B 90/92.
- 26:21-Lämna uppgifter och handlingar som tsm behöver.
- 26:22-Att utföra undersökningar av verksamheten och dess verkningar

Jonas Christensen
(c) 2005

www.ekolagen.se

20

Östhammar förelägga om förslag på lösning

M 2824-04, 2004-11-12

- **MÖD:** vare sig de av MHN och Ist återopade föreskrifterna i 2:3, 26:9, 19 eller 21 MB eller andra föreskrifter i MB ger enligt MÖD något uttryckligt stöd för att ålägga fastighetsägaren att till nämnden inkomma med förslag på lösning av avloppsvattenfrågan.
- MÖD ifrågasätter om ett sådant föreläggande är lämpligt och ändamålsenligt att när det som i detta fall riktas mot en privatperson.

Lerum MÖD M8011-03 2004-11-12

- **MÖD:** Det finns däremot inte något hinder mot att förelägga föreningen enligt 26 kap. 19 och 22 §§ MB att redovisa det underlag som kan behövas för att tillsynsmyndigheten skall kunna ta ställning till vilka åtgärder som skall krävas av föreningen.
- 26:19, 3st ”Den som bedriver sådan verksamhet skall lämna förslag till kontrollprogram eller förbättrande åtgärder till tillsynsmyndigheten, om tillsynsmyndigheten begär det.”

Arvamet förelägga om utredning

MÖD M 9822-02, 031205

- Begreppet undersökning(26:22) bör, enligt vad som anges i förarbetena till miljöbalken (prop. 1997/97:45 Del 2 s. 282 ff.), ges en vid tolkning. *Bestämmelsen ger t.ex. rätt att begära en utredning av vilka tekniska möjligheter som finns för att begränsa utsläppen från en verksamhet till viss nivå.* Miljökontoret har således kunnat utfärda ett undersökningsföreläggande mot bolaget på det sätt som skett. Miljödomstolen delar miljökontorets bedömning att en undersökning av Umeälven med avseende på PCB bör vidtas.

Koncessionsnämnden B 90/92

- Enligt KN:s mening bör den lämpliga ordningen vara att den skyldighet att utreda olika lösningar av avloppsfrågan som får anses innefattad i MHN:s beslut preciseras i ett nytt föreläggande. Detta bör utformas som en skyldighet enligt 43 § 1 st ML att *utreda de tre alternativen för behandling av avloppsvattnet från verkstaden och magasinet, nämligen infiltrationsbädd, sluten behållare eller kommunal anslutning och redovisa resultatet av utredningen till MHN. På grundval av denna redovisning får MHN bedöma vilken åtgärd som är lämpligast*

Slutsatser 26:22

- 26:19 handlar endast om egenkontrollsituationen.
- Kan inte förelägga privatpersoner om att ge förslag på konkret lösning. ("inget uttryckligt stöd")
- Kan förelägga om att inkomma med en redovisning av vilka tekniska lösningar som finns för att avhjälpa problemet.
- Det är sedan Tsm som skall avgöra vilken lösning som skall väljas.
- Ett alternativ är att förbjuda fortsatta utsläpp – invänta ny ansökan.

Framtida effekter av ett tillstånd

- Ansökan om WC på skärgårdsö RÅ 1988 ref. 7
  - Ta hänsyn till det större sammanhanget, vad som händer om fler får ta ut vatten.
- Bergvärmepumpen; ett tillstånd ger fler? M8509-03 2004-03-08
  - Det första tillstånden ger inte automatiskt rätt för nästa. Varje ansökan skall bedömas för sig.

2:5 MB när kan vi ställa kretsloppskrav?

- Umeå MD, mål MTU-M-57-00

Tvångsansluta till gemensamhetsanläggning?

- RÅ 1995 ref. 15. Går att tvångsansluta privat spillvatten till allmän VA-anläggning. (ML) (Bekräftat MÖD M87-0, 030312, M 2624-03).
- MÖD ansåg inte det var möjligt att med stöd av ML förelägga privatperson att tvångsansluta till *privat* gemensamhetsanläggning. MÖD 5463-00. (ML), Oklart hur långt domen skall tolkas.

Hur långt sträcker sig 9:7?

KN B 137/97, 1997-06-17

- BDT, WC trekammarbrunn, lantbruksrör utan muffar genom vinbärsodling 100m.
- Uppsamling in brunn tillsammans med åkerdränering, sedan ut i cementrör, efter 15 meter ut i dike som står i kontakt med en å.
- Inte 12§ FMH.
- KN ansåg inte att denna ”okontrollerade infiltration” var godtagbar. Utsläppet sker med otillräckliga reningsåtgärder.

Jonas Christensen
(c) 2005

www.ekolagen.se

29

Räckvidden av 9:7

Eslöv. MÖD M 5263-04

- WC+BDT, 12§ FMH inte tillämplig
- Tank som tömdes 1 ggr /år –ett avledande av tanken måste ske eftersom den inte rymmer denna mängd
- Utsläpp i ett öppet dike som inte nådde fram till en å.
- VU har inte visat att det inte uppstår olägenheter för människors hälsa eller miljön.

Jonas Christensen
(c) 2005

www.ekolagen.se

30

BDT-vatten och 2:3, 7 MB

MÖD M 3708-2000

- Förbjöds släppa ut BDT vatten till befintlig rensbrunn och stenkista.
- 12§ FMH inte tillämplig
- 10 m från borrad brunn 80m djup

Jonas Christensen
(c) 2005

www.ekolagen.se

31

Diverse rättsfall

- Vilken verkan har grannars medgivande?
– M 7957-02
- Tidsbegränsade ”temporärt” tillstånd?
– MÖD M 3682-04
- Måste delge överinstansers avgörande
– MÖD M 2645-03, 030918.

Jonas Christensen
(c) 2005

www.ekolagen.se

32

Jonas Christensen
Ekolagen Miljöjuridik i Uppsala

**Tackar för visat intresse,
Tack, tack!**

Fortbildar dig i tillsynsjuridik
WWW.EKOLAGEN.SE
Jonas@ekolagen.se
0730 59 09 29